

PAPER DETAILS

TITLE: Izmir-Bayrakli Höyüğü'nde Bulunan Antropomorfik Kap Parçaları ve Batı Anadolu Tunç Çağ Arkeolojisindeki Yeri

AUTHORS: Gülnur SÜMER EROGLU,Aylin Ü ERDEM

PAGES: 31-49

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2627072>

İzmir-Bayraklı Höyüğü’nde Bulunan Antropomorfik Kap Parçaları ve Batı Anadolu Tunç Çağ Arkeolojisindeki Yeri

Anthropomorphic Vessels from the Old Smyrna Bayraklı Mound and Their Meaning in the Bronze Age of the West Anatolia Region

Gülnur Eroğlu¹ , Aylin Ü. Erdem²

¹Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi, Adıyaman, Türkiye

²Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi, İzmir, Türkiye

ORCID ID: G.E. 0000-0001-7631-8523;
A.Ü.E. 0000-0002-5584-9357

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Gülnur Eroğlu,
Adıyaman Üniversitesi, Arkeoloji-Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi, Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Kat: 3 Arkeoloji Böl., Adıyaman, Türkiye
E-mail: sumergulnur@gmail.com

Başvuru/Submitted: 01.09.2022

Revizyon Talebi/Revision Requested: 29.09.2022

Son Revizyon/Last Revision Received: 06.10.2022

Kabul/Accepted: 01.11.2022

Atıf/Citation: Eroğlu, G., & Erdem, A.Ü.

(2022). İzmir-Bayraklı höyüğü’nde bulunan antropomorfik kap parçaları ve Batı Anadolu Tunç Çağ arkeolojisindeki yeri. *Anadolu Araştırmaları-Anatolian Research*, 27, 31–49. <https://doi.org/10.26650/anar.2022.1169698>

ÖZ

Bayraklı Höyüğü (Eski Smyrna) kazıları çerçevesinde 2017 yılından itibaren “Batı Açmalar”ında yürütülen çalışmalarda Erken Tunç Çağ sonu ve Orta Tunç Çağ başlangıcına tarihlenen veriler açığa çıkarılmıştır. Başlıca 3 mimari yapı katıyla temsil edilen alanın, Erken-Orta Tunç Çağ geçiş dönemine tarihlenen I. Tabaka’sından ele geçen seramik bulguları içinde antropomorfik (insan yüzü) kap parçalarına rastlanmıştır. Söz konusu tabakadan elde edilen seramik repertuarı içinde az sayıda örnekle temsil edilen insan yüzü kapların, farklı tipte ve özellikteki kaplardan oluştuğu dikkati çekmektedir. Bu makalede, Bayraklı’nın I. Tabakasından bulunan antropomorfik kaplar, form, mal ve bezeme özellikleri açısından değerlendirilerek Batı Anadolu’daki diğer Tunç Çağ merkezlerinde bulunan örneklerle karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Buna göre Bayraklı’daki örnekler, form ve bezeme açısından ele alınarak Batı Anadolu arkeolojisindeki yeri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Batı Anadolu, Bayraklı Höyüğü (Eski Smyrna), Tunç Çağ, Antropomorfik Kaplar, Seramik

ABSTRACT

Archaeological excavations since 2017 of Bayraklı Mound in Old Smyrna in the western trenches have presented significant evidence of the period between the end of the Early Bronze Age and the beginning of the Middle Bronze Age. The trench is characterized by three archaeological layers, with Layer I providing some sherds related to anthropomorphic vessels containing stylized human faces and dating back to the transition from the Early to the Middle Bronze period. The anthropomorphic samples are represented by a small number of sherds with different forms and features.

This article discusses the anthropomorphic vessel sherds from Layer I of the Bayraklı Mound in terms of their forms, decorations, and features and makes some comparisons with other Bronze Age sites in the West Anatolia Region. Accordingly, general interpretations have been made about the location of the Bayraklı samples in the West Anatolia Region.

Keywords: Western Anatolia, Bayraklı Mound (Old Smyrna), Bronze Age, anthropomorphic Vessels, Pottery

EXTENDED ABSTRACT

The Bayraklı Mound of Smyrna (Ancient İzmir) is located in the Bayraklı District of Turkey's İzmir Province. The first systematic excavations were conducted by J. Cook and E. Akurgal between 1948-1951. Afterwards, E. Akurgal directed the excavations between 1966-1992 and M. Akurgal between 1993-2013. Most recently, the area has been excavated since 2014 under the direction of C. Tanrıver from Ege University.

Although Bayraklı Mound has been excavated since 1948, the layers dating to the Bronze Age settlement are less known. The only excavation from the Early Bronze Age layer was carried out in "Trench E" in 1949, the findings of which E. Akurgal later published as a short report. According to this report, the earliest settlement of Bayraklı was dated to 3000 BC based on architectural remains and pottery finds. The new period of excavations has been conducted in the area of the western trenches in order to understand the Early Bronze Age layers in a wider framework. Layer I has been dated to the transition period from the Early to the Middle Bronze Age and is represented by rectangular structures with stone foundations. The pottery obtained from this layer have presented different wares and forms related to the period and are also known to come from Bronze Age layers of other sites in the West Anatolia Region. A group of anthropomorphic vessel sherds in the pottery collection constitute the main theme of this article.

A total of six anthropomorphic vessel sherds were found in Layer I and dated to the transition period from the Early to the Middle Bronze Age. As is well known, anthropomorphic vessels can be divided into two main categories based on whether their decorations bear only a human face or a human body and face. The best examples with a human face and body together are known to have come from Troy, Limantepe, and Seyitömer. Because no complete vessel has yet been found, whether the Bayraklı Mound samples are decorated with a human body that includes the chest and arms or not remains unclear. The sherds that have been found are solely decorated with stylized human faces, including the eyes and nose. The eyes were made as circular reliefs, while the nose had been made as a vertical line relief before the firing of the vessels. The two main ware groups are observed as brown slipped wares and red slipped wares. The clay inclusions consist of sand, small pebble, mica, and lime. The burnishing has been observed to be of a low quality, with most sherds generally being unburnished. Similar anthropomorphic vessels are known to have come from settlements in the West Anatolia Region such as Troy, Aphrodisias, Karataş-Semayük, Seyitömer, Kumtepe, Bakla Tepe, Limantepe, Kocabaş Tepe, Çeşme-Bağlararası, Laodikeia/Asopos Tepesi, and Beycesultan (see map).

The stratigraphic results from the settlements in West Anatolia indicate anthropomorphic vessels to have been especially common during the end of the Early Bronze Age to the

Middle Bronze Age. They continued to be used during the Late Bronze Age, but with a sharp decrease. According to the analysis of the anthropomorphic vessels found in West Anatolia, some chronological differences can be suggested based on vessel form and design. Anthropomorphic vessels with stylized human faces dating to the Early Bronze Age generally consist of small- and/or medium-sized vessels, as seen in Troy and Kumtepe. However, the size of the anthropomorphic vessels dating to the Middle Bronze Age at Limantepe and eşme-Bağlararası are larger than the Early Bronze Age ones. When taking the size of the vessel into consideration, the anthropomorphic vessel fragments from Bayraklı Mound reflect both Early and Middle Bronze Age traditions.

The stylized human face decorations on vessels from the Early and Middle Bronze Ages also differ from each other. The Early Bronze Age figures from Troy and Kumtepe were made more round, while the Middle Bronze Age ones are more detailed.

The meanings in the anthropomorphic vessel traditions in Anatolia, which date back to the Neolithic period, are explained as a reflection of the belief system related to female symbolism and fertility. Similar perceptions would likely have continued during the Bronze Ages as well. Although the meanings of anthropomorphic vessels are not yet known with certainty, this tradition clearly survived in Anatolia from the Neolithic to the end of the Bronze Ages. The Bayraklı Mound sherds reflect the continuation of the same tradition and/or belief system during the Early and Middle Bronze Ages.

Giriş

Çanak Çömlek üretiminin başlangıcından beri dünyanın çeşitli bölgelerindeki kültürlerde antropomorfik veya insana ait bezeme unsurları içeren kaplara rastlamak mümkündür. İnsan yüzlü kap üretme geleneğinin arkasında yatan nedenler tam olarak bilinmese de ilginç olan, üzerinde insana dair herhangi bir bezemenin bulunmadığı yalın çanak çömleklerde kullanılan terminolojide bile, insana ait anatomik terimlerin kullanılmasıdır. Buna göre, günlük kullandığımız dilde bir kabı tanımlarken, kaba ait bölümler “ağız kenarı, boyun, omuz, gövde, ayak” gibi insana ait anatomik benzetmelerle ayrılarak bir şekilde kaba kişisel bir nitelik yüklenmiş olur. Dolayısıyla filolojik ve terminolojik olarak incelendiğinde herhangi bir kabın zaten tek başına “antropomorfik” anlam taşıdığı da düşünülmektedir (Nanoglou 2008, s. 316-317; Naumov 2008, s. 93). Sıradan bir kaba, işlevi dışında yüklenen anlamın alt okumasını yapmak her zaman mümkün değildir. Dolayısıyla bu noktada herhangi bir kabın özel bir anlam içerdiğine dair en somut veriyi, “insan, hayvan veya herhangi bir obje” şeklinde olan ya da üzerine çeşitli bezemelerin yapıldığı kaplar oluşturur.

İnsanlık tarihi boyunca kaplar üzerine çeşitli süslemeler yapılmıştır. Bunlar içinde bir grubu oluşturan antropomorfik kaplar, kimi zaman üzerinde insana ait özellikleri barındıran bezemeye, kimi zaman da insan şeklinde üretilmesiyle karşımıza çıkar. Bu türde kapların Anadolu'daki en erken örnekleri Neolitik döneme kadar geriye gider. Neolitik ve onu takip eden Kalkolitik dönem ile Erken Tunç Çağ'ın ortalarından sonra daha sık görmeye başladığımız antropomorfik kaplar, farklılık ve çeşitliliklerine rağmen, coğrafya ve kronolojiden bağımsız olarak genellikle “inanç-kült” uygulamaları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Anadolu'da Neolitik dönemden itibaren görülmeye başlayan hem bezeme anlayışı hem de form ve biçim açısından değişime uğrayan antropomorfik kapların, çanak çömlek üretimi içerisinde günlük kullanım kapları olarak yorumlanan kaplara nazaran nadir görünen bir bölümünü oluşturduğu söylenebilir. Bu döneme tarihlenen Ulucak Höyük (Çilingiroğlu ve ark., 2004, Fig. 58; Çilingiroğlu 2012, s. 95, Fig. 6.12, Hacılar (Mellaart 1970, s. 175, Levha 157b-158, Şek. 229; Umurtak 1996, s. 488-493, Lev 7-1, 8-1, 9-1) ve Köşkhöyük (Silistreli 1989a, s. 499, Levha II. 3-4, III. 1; Silistreli 1989b, s. 372, Levha X) gibi yerleşimlerde insan yüzlü kaplar çeşitli şekillerde belirlemektedir. Öyle ki bu tip kapların yayılım alanının Avrupa'nın kuzeyine kadar gittiği anlaşılar (Korfmann 1999Naumov 2008, s. 93). Nitekim Güneydoğu Avrupa'da, Bulgaristan'da görülen Karanovo I ve II kültürlerindeki boya bezemeli örnekler Erken Neolitik döneme tarihlenmektedir. Yine aynı bölgedeki Starčevo-Körös-Criş kültüründe de benzer bezeme uygulaması bulunmaktadır ve bu tür bezemeli örnekler Avrupa'da Vinča kültürünün başlamasıyla birlikte sona ermektedir (Becker 2017, s. 77). Kalkolitik döneme gelindiğinde ise, bu tip kapların ele geçtiği merkezler sayıca azalmakla birlikte daha çok Anadolu'nun batısında yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Bu merkezler arasında Töptepe (Özdoğan 2000a, s. 1998; Özdoğan ve Dede 1998, s. 143-152), Kırklareli

Höyüğü (zdoğan 2000b, s. 71, Fig. 7) ve Kuruçay yerleşimi sayılabilir. Benzer şekilde Ege Adaları, Kıta Yunanistan ve Balkanlar'da da insan yüzlü kapların kabartma bezemeli, boya bezemeli veya insan şekilli örneklerine rastlanmaktadır. Dolayısıyla insan yüzlü kapların Neolitik dönemden itibaren gerek Güneydoğu Avrupa gerekse Ege ve Anadolu'yu içeren geniş bir coğrafyada etkili olduğu ve Tunç ağ sonrasına tarihlenen geç dönem kültürleri içinde de devam ettiği gözlenmektedir.

Anadolu'nun Tunç ağ sürecinde karşımıza çıkan insan yüzlü kaplar Batı Anadolu'dan Doğu Anadolu'ya kadar Anadolu'nun çeşitli kültürlerinde etkili olan bir gelenektir. Doğu Anadolu'da Karaz kültürü (Işıklı 2011, Res.14) içinde veya Orta Anadolu kültürlerinde çeşitli kap örnekleri ele geçmiştir. Orta Anadolu'da Assur Ticaret Kolonileri ve Hitit döneminde tarihlenen antropomorfik kaplar da dönem buluntuları içerisinde sayılabilir. Ancak bu kaplar Batı Anadolu Orta Tunç ağ bezeme anlayışından faklı olarak genelde yüzün bir bölümünün kabartma şeklinde kaba uygulanmasından ziyade kabın kendisinin sanki insana ait bir baş gibi düşünülmesiyle şekillendirilmiş kaplardır. Bezeme olarak yüzün kullanıldığı çömleklerde ise yine Batı Anadolu örneklerinden farklı olarak yüksek kabartma şeklinde ve tüm yüz detaylarının işlendiği kaplar dikkat çeker. Bu tip kaplara verilebilecek en iyi rnek Kültepe II ve Ib katından ele geçen çeşitli boy ve büyüklükteki antropomorfik kaplardır. T. Özgüç bu tip kapları; insan biçimli iki kapları, insan başı biçimli iki kapları ve kabartma insan başıyla süslü iki kapları olmak üzere 3 gruba ayırarak incelemiş, kapların buluntu durumundan da yola çıkarak günlük kullanım kaplarından ayrı tutarak dini önemini vurgulamıştır (zg 1979, s. 261-263; zg 2005, s. 194-200).

Makalemizin konusunu oluşturan Batı Anadolu rnekleri ise çeşitli merkezlerden ele geçen verilerle temsil edilir. Batı Anadolu'daki Tunç ağ merkezlerinden elde edilen arkeolojik veriler doğrultusunda, antropomorfik kap geleneğinin özellikle Erken Tunç ağ sonu ve Orta Tunç ağ dönemlerinde etkili olduğu söylenebilir. Buna göre, eldeki örneklerin bazıları Erken Tunç ağ tabakalarına aitken, bazılarının da Orta Tunç ağ tabakalarından ele geçtiği anlaşılmaktadır (Harita).

İnsan yüzlü kap örneklerinin ele geçtiği merkezlerden birisi Troya'dır. Troya, zellikle Erken Tunç ağı sürecinde kabartma bezemeli örneklerin en yoğun bulunduğu merkez olarak tanımlanabilir. Burada bulunan antropomorfik kap örnekleri, kapların boyun kısımlarına veya kapaklara yapılmış insan yüzü bezemeleriyle, IIg tabakasından başlayarak III, IV ve V. tabaka boyunca devam eder (Blegen 1963 s. 59-109). Ayrıca Troya I olarak tanımlanan tabakada insan yüzü bezemesinin çanak formundaki kapların kalınlaştırılmış ağız kenarına da uygulandığı bilinmektedir (Blegen 1963, s. 55, Plate 17, Fig. 14). Troya'nın yanı sıra Aphrodisias (Joukowsky 1986, s. 372, Fig. 310), Karataş-Semayk ET IIIA (Mellink 1968, Plate 82, Fig. 15), Seyitömer ET II (Efe ve İlaşlı 1997, s. 599-601, Pl. I, 15-18), Kumtepe 1C2 (Sperling 1976, Pl. 79, 823-824), Baklatepe ET II sonu (Erkanal ve zkan

2000, s. 275, Res. 2), Limantepe ETÇ II-III (Arda 2002, s. 13-29; Erkanal ve Aykurt 2017, s. 174) ve farklı stilistik özellikte de olsa Çiledir Höyük ETÇ tabakasından (Türktüzün ve ark., 2014, Res. 15, Fig. 15) ele geçen benzer parçalar bu tip kapların varlığına örnek olarak gösterilebilir. Yine Konya Ovasında James Mellaart'ın yaptığı yüzey araştırması sonucunda Erken Tunç Çağı içerisinde değerlendirilen çeşitli merkezlerde benzer şekilde antropomorfik kap parçaları rapor edilmiştir (Kerhane, Kızlar, Karaca, Akçaşehir, Üçhüyük, Kanaç, Koca Hüyük II, Yanagelmez, Sarlak, Kurtbaba gibi merkezlerden insan yüzlü kap parçalarının ele geçtiği belirtilmiştir). Mellaart, bu örnekleri Troya II, ETÇ II dönemine yerleştirmiş ve Kara Hüyük-Konya kazısının, bu tür insan yüzü şeklindeki bezemelerin biraz farklı bir biçimde de olsa Orta Tunç Çağı içerisinde de varlığını sürdürdüğünden bahsetmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Mellaart 1963, s. 216, Fig.10, 15-24).

Erken Tunç Çağı'nın devamında, Orta Tunç Çağ boyunca da etkisini sürdüren antropomorfik kap geleneğine dair çeşitli merkezlerden örnekler söz konusudur. Orta Tunç Çağ'ında bu tip kapların yoğun olarak ele geçtiği merkezlerden biri Limantepe'dir. Yerleşimde erken dönem kazıları da dahil olmak üzere çok sayıda stilize insan yüzü bezemeli çanak çömlek parçasının ve tüme yakın çömleğin ele geçtiği anlaşılmaktadır (Erkanal ve Aykurt 2017, s. 171-174, Fig. 12.3). Limantepe dışında Çeşme-Bağlararası (Aykurt 2013, s. 71, Fig. 9; Şahoğlu 2007, s. 309-322), Laodikeia/Asopos Tepesi (Konakçı 2012, s. 311-312), Kocabaştepe (Arda 2002, s. 31-33) gibi Batı Anadolu merkezlerinde benzer stilistik özelliklerde bezeme anlayışına rastlamak mümkündür. Az sayıda da olsa, insan yüzlü kapların Geç Tunç Çağ sürecindeki devamına yönelik örnekler ise Beycesultan'dan gelir. II. Seviyede açığa çıkarılan bazı kapların üzerindeki insan yüzü betimlemesi kabartma tekniğinde yapılmıştır (Mellaart ve Murray 1995, s. 43, Fig.P21/7, s. 45, Fig.P23/7).

Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Kap Parçaları/Anthropomorphic Vessel Sherds from Bayraklı Mound

İzmir'in Bayraklı ilçesinde bulunan Bayraklı Höyüğü (Eski İzmir), İzmir körfezinden birkaç yüz metre uzaklıkta yer almaktadır. Yerleşimdeki ilk sistemli kazılar J. M. Cook ve E. Akurgal tarafından İngiliz-Türk ortaklığındaki proje ile 1948-1951 yılları arasında, ikinci ve üçüncü dönem kazıları ise sırasıyla 1966-1992 ve 1993-2013 Prof. Dr. Ekrem Akurgal ve Prof. Dr. M. Akurgal başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Yeni dönem kazı çalışmaları ise, 2014 yılından itibaren Ege Üniversitesi'nden Prof. Dr. Cumhuriyet Tanrıver başkanlığında bir ekip tarafından sürdürülmektedir.

Bayraklı'da 2015 yılından itibaren devam eden Tunç Çağ kazıları başlıca 2 ayrı alanda yürütülmektedir. Bunlardan "H Açması" olarak adlandırılan alan MÖ 2. Binyıl sürecini aydınlatırken, "Batı Açmaları" olarak tanımlanan alan daha çok MÖ 3. Binyıl sürecine ışık tutmaktadır. Makalemizin konusunu oluşturan İnsan yüzü bezemeli kap parçalarının tümü Batı Açmaları'ndan ele geçmiştir (Fig.1).

Batı Açmaları olarak adlandırılan alandaki kazı çalışmaları 2017 yılında başlamıştır (Erdem 2021, s. 83-90). Eski kazı raporları ve yayınlar çerçevesinde, Bayraklı'nın M 3. Binyıl tabakalarıyla ilişkili verilerinin ele geçtiği tek alan olan "E Açması" (Cook 1958, s. 1-34), Batı Açmaları olarak adlandırılan alandır ve alanda, 1949 yılında tek sezonluk bir kazı çalışması yapılmıştır. 1950 yılında E. Akurgal tarafından yayınlanan bu çalışma sonuçlarına göre, Bayraklı I tabakası olarak tanımlanan ve M 3. Binyıla tarihlenen en eski yerleşim, taş temelli, kerpiç duvarlı dörtgen planlı yapılardan oluşmaktadır. 3 yapı katına sahip bu yerleşimden elde edilen seramikler Akurgal tarafından Troya I ve II rnekleleriyle ilişkilendirilerek M. 3000-2500 ile M. 2500-2000 tarihleri arasına yerleştirmiştir (Akurgal 1993, s. 45; Akurgal 1997, s. 13). Ancak ne yazık ki, E Açması'nın arazi fotoğrafı ve çizimi dışında, herhangi bir seramik veya buluntu çizimi/fotoğrafı yayınlanmamıştır. Dolayısıyla Bayraklı'nın M 3. Binyıl sürecine yönelik bilgilerimiz tümüyle bu bilgilerle sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla Bayraklı'da yürüttüğümüz yeni dönem kazılarının odak noktalarından birini de bu az bilinen Erken Tunç ağ tabakalarının aydınlatılması oluşurmaktadır. Batı Açmaları'nda yürüttüğümüz çalışmalarda şimdiye kadar yaklaşık 150 metrekarelik bir alan kazılmış olup, daha çok M 3. Binyıl sonu ile 2. Binyıl başına tarihlenen toplam 3 tabaka açığa çıkarılmıştır. Eldeki veriler, dönemin seramik repertuarı hakkında da kapsamlı bilgiler sunmaktadır (Erdem ve ark., 2019, s. 40-41). Nitekim makalemizin konusunu oluşturan antropomorfik kap parçaları, burada bulunan seramik repertuarının çok küçük bir grubunu oluşurmaktadır (Fig. 9).

Batı Açmaları'nda yürütülen çalışmalarda üzerinde yuvarlak kabartma şeklinde bezeme bulunan çok sayıda amorf gövde parçası bulunsa da bunların memeciklere mi, yoksa antropomorfik bir kabın göz bezemesine mi ait olduğunu söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla bu makalede insan yüzü olduğu net olarak ayırt edilebilen toplam 7 adet kap parçası değerlendirilmiştir. Parçaların tümü Orta Tunç ağ-Erken Tunç ağı geçiş dönemine tarihlenen I. Tabakadan ele geçmiştir. Söz konusu kapların tümünde insan yüzü, kabartma bezeme şeklinde, hamur ıslakken yapılmış olup çeşitli özelliklere sahiptir. Mal özelliği açısından değerlendirildiğinde, genellikle kahverengi astarlı mallar dikkati çekerken, kırmızı astarlı mal grubu tek örnekle temsil edilmektedir. Kahverengi astarlı malların bir kısmında siyah renk tonlarında renk alacalanması dikkati çekmektedir. Buna göre, "1 No'lu örnek" bir çömlek parçasıdır (Fig. 2). Kahverengi hamurlu, i ve dış yüzde kırmızı astarlı ve hafif perdahlıdır. Parçanın cidar kalınlığı ve formundan anlaşıldığı kadarıyla dışa dönük ağız kenarlı orta boy bir çömleğin boyun kısmı olduğu anlaşılmaktadır. Parça zerindeki yüz detaylarında kaşlar yay şeklinde birbiri ile birleşik olarak gösterilmiş ve alın bölgesinden uca doğru genişleyen belirgin burun ile birleşmiştir. Biri tam diğerinin çok az bir kısmı korunmuş olan gözlerin, düzgün yuvarlak kabartılar şeklinde yapıldığı gözlenmektedir. Parçanın kırık ve eksik durumda olması nedeniyle yüz detaylarında ağız veya dudakların gösterilip gösterilmediği ile ilgili çıkarım yapmamız zorlaşmaktadır. Bezeme açısından en

yakın benzerleri olarak Troya III. Tabakada Blegen'in "Tip C" olarak sınıflandırdığı kap ve kapaklar üzerinde (Blegen ve ark., 1951, s. 77, Fig. 74: 34.288, s. 86, Fig. 79: 34.389) ve Troya III-V. tabakalarda (Blegen 1963, s. 96, Fig. 22, s. 104, Fig. 26, s. 109, Fig. 29), Kumtepe 1C2 (Sperling 1976, Plate 79, 823), Seyitömer ETÇ II (Efe ve İlaslı 1997, Pl. I, No.15-18) ve Limantepe Orta Tunç Çağı (Günel 1999, s. 73, Abb. 15, 20) tabakasındaki örnekler sayılabilir.

"2 No'lu Örnek" (Fig. 3) cidar kalınlığı ve formundan anlaşıldığı kadarıyla dışa dönük ağız kenarlı orta boy bir çömleğin boyun kısmına ait olduğu anlaşılmaktadır. Açık kahverengi hamurlu, grimsi kahverenginde astarlıdır. Dış yüzeyi hafif açıktır. Üzerinde yüz bezemesine ait sadece tek kaş ve göz korunabilmiştir. Korunabilen kısımdan anlaşıldığı kadarıyla 1 No'lu örnekten farklı olarak parça üzerinde daha alçak bir kabartmayla daha stilize bir bezeme uygulaması söz konusudur. Kabın mal özellikleri her ne kadar Orta Tunç Çağ özellikleri gösterse de bezeme anlayışı bu tip antropomorfik özelliklerin Erken Tunç Çağ örneklerini anımsatmaktadır. Yay şeklinde belirgin ve uca doğru incelen kaş ve yuvarlak kabartı şeklindeki göz Troya'nın IIg tabakasından V. Tabakasına kadar görülmektedir. Troya'da form açısından yaygın olarak küresel gövdeli orta boy çömlekler üzerinde yer alan bu tip yüz detayları, alçak kabartma şeklinde birbirine bitişik ve burun ile bir gösterilen kaşlar ile yuvarlak kabartı şeklinde gösterilen gözlerden oluşmaktadır. Çoğu örnekte ise ağız kısmı işlenmemiştir.

"3 No'lu Örnek" (Fig. 4) 21 cm çap genişliğine sahip basit ağız kenarlı bir çanak ya da derin çömlek parçasına aittir. Kahverengi hamurlu ve hamurunun renginde astarlı olan kabın bazı bölümleri pişmeden dolayı siyah alacalıdır. Kabın ağız kısmının hemen altında, bir yüze ait olduğu anlaşılan yay biçiminde kalın bir kaş ve yuvarlak kabartı şeklinde işlenen göz bulunmaktadır. Kaş ve göz detayları 1 No'lu örnekte olduğu gibi yüksek kabartma şeklinde yapılmıştır.

Söz konusu parçaya oldukça benzeyen yine çanak formundaki bir diğer parçanın (4 No'lu Örnek) korunabilen ağız kısmının küçüklüğünden dolayı çapı anlaşılamamaktadır (Fig. 5). Fig. 4'e göre daha kaba bir mal özelliğinde olan kabın ağız kısmının hemen altında yüksek kabartma olarak yay şeklinde kaş ve yine kabartma şeklindeki bir göz korunabilmiştir.

Her iki parçanın (3 ve 4 No'lu örnekler-Fig.4-5) bezeme açısından en yakın benzerleri Troya II (Schliemann 1880, No.157, 991, 1292, 1293), Kumtepe 1C2 (Sperling 1976, s. 853, Pl. 79, 823-824), Limantepe Orta Tunç Çağı (Günel 1999, s. 73, Abb. 15, 21-24), Çeşme-Bağlararası 2a-Orta Tunç Çağı tabakalarından (Aykurt 2013, s. 71, Şek. 9; Şahoğlu 2006, s. 309-322) bilinmektedir.

5 ve 6 No'lu örnekler ise olasılıkla bir çömleğe ait parçalardır (Fig. 6-7). Üzerinde kabartma şeklinde düz olarak gösterilmiş kaşlar ve yuvarlak kabartı şeklinde gözleri olan 2

adet kap parçası kahverengi hamurlu ve hamurunun renginde astarlıdır. Kaba nitelikli mallar sınıfında değerdendirebileceğimiz kap parçalarının bezeme açasından benzerleri J. Mellaart'ın Konya ovasında yaptığı yüzey araştırması malzemesinden Yalıhyk ve Samih buluntuları ile benzerlik göstermektedir (Mellaart 1963, s. 216, Fig.10, 20, 24).

Son rnek olan 7 No'lu rnek (Fig. 8) ise eski kazı döneminde bulunmuş olup buluntu yerine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak yukarıda listelenen diğer örnekler gibi bu parça da Erken Tunç Çaę ve Orta Tunç Çaę dönemlerinin tipik özelliklerini yansıtmaktadır. Kırmızımsı kahverenginde hamurlu ve hamurunun renginde astarlı olan kap hafif ačkılıdır. Parçanın formundan yola çıkarak dışa dönük ağız kenarlı bir cmleğe ait olduğu söylenebilir. Parça üzerinde kabartma olarak yay şeklinde kaşlar ince burun ile birleşmektedir. Gözler yine düzgün yuvarlak kabartılar şeklinde gösterilmiştir. 1 No'lu örnek ile oldukça benzer özelliklere sahip parçanın bezeme özelliklerine en yakın rnekler Seyitömer ETÇ II (Efe ve İlaşlı 1997, Pl. I 15, 18) ve Limantepe OTÇ (Günel 1999, s. 73, Abb. 15.) buluntuları ile karşılaştırabilir.

Sonuç

Bayraklı Höyüęü "Batı Ačkması" I. Tabaka'dan (Erken Tunç Çaę-Orta Tunç Çaę Geçiř Tabakası) gelen antropomorfik kap parçalarını kendi içerisinde değerdendirdiğimizde Erken Tunç Çaę ve Orta Tunç Çaę özelliklerini yansıtan örneklerin olduğu dikkati cekkemektedir.

Antropomorfik kap parçalarının Batı Anadolu merkezlerdeki varlıklarından yola çıkarak, söz konusu kapların Tunç Çağlar içinde özellikle Erken Tunç Çağ II'den başlayarak, Erken Tunç Çağ III ve Orta Tunç Çağ boyunca devam ettiği ve Geç Tunç Çağ sürecinde de iyice azaldığı anlaşılmaktadır.

Batı Anadolu Tunç Çaę merkezlerinden ele geçen antropomorfik kap formları değerdendirildiğinde form ve bezeme açasından kronolojik bir cıkarmıda bulunmak mümkündür. Buna göre, antropomorfik kaplar, kap formu açasından değerdendirildiğinde, Erken Tunç Çaę buluntuları olarak tanımlanan cınak cmlek parçalarının cidar kalınlıkları ve ağız cıpllarının durumundan yola çıkarak daha küçük veya orta ölçekli kaplara ait olduğunu söylenebilir. Nitekim Troya ve Kumtepe gibi merkezlerdeki Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilen antropomorfik bezemeli kapların Orta Tunç Çağı'na göre daha küçük boyutlu olduğu dikkat cekkemektedir. Dolayısıyla Bayraklı rnekleri içinde daha küçük boyutlu kaba nitelikli mallar olarak yorumladığımız ačkısız ya da hafif ačkılı cınakların (Fig. 4, 6) hem form hem bezeme açasından Erken Tunç Çaę döneminin karakteristik bir özelliği olarak tanımlanabilir.

Orta Tunç Çağı'nda ise kapların boyutlarının büyüdüğünü ve formların depolama kaplarına doğru bir değişime uğradığını söylemek mümkündür. Özellikle büyük boyutlu

çömleklerin boyun kısmında yer alan bezeme unsurlarının kap formları ve paralelleri bağlamında, Limantepe ve Çeşme-Bağlararası örneklerinden yola çıkarak, daha çok Orta Tunç Çağ geleneğine ait olduğu düşünülebilir. Fig 2, 3 ve 8'deki Bayraklı örneklerinin orta-büyük ölçekli depolama kaplarından oluşması Orta Tunç Çağı örnekleriyle benzerliğinden dolayı, bu grup kaplar Orta Tunç Çağ geleneği olarak tanımlanabilir. Bezeme unsurları açısından değerlendirildiğinde ise, Troya ve Kumtepe örneklerinde olduğu gibi Erken Tunç Çağ'ına tarihlenen insan yüzü kaplar daha genel hatlarla betimlenirken, Orta Tunç Çağ kaplarındaki insan yüzü bezemesinin tüm detaylarıyla verildiği örnekler karşımıza çıkmaktadır.

Bayraklı'da henüz tüm ya da tüme yakın bir kap olmadığı için genel olarak insan yüzü kapların, kol veya gövdenin geri kalanına yönelik bezemeleri içerip içermediği konusunda çıkarım yapmak mümkün değildir. Nitekim bu tarzda insanın tüm bedenini yansıtan bezeme anlayışı Troya, Limantepe, Seyitömer gibi merkezlerdeki tüm ve tüme yakın kaplardan bilinmektedir. Ellerin göğüs altında birleştirilmesi, memelerin ve göbek deliğinin birer kabartı olarak gösterilmesi şeklinde Neolitik dönemden itibaren gördüğümüz bu anlayışın, Tunç Çağlar'da da devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Bayraklı'da Erken Tunç Çağ- Orta Tunç Çağ geçiş tabakasında bulunan antropomorfik kapların, Batı Anadolu'daki diğer merkezlerde bulunan örneklerle tutarlı bir görünüm arz ettiği anlaşılmaktadır. Anadolu'da Neolitik dönemden itibaren etkili olan antropomorfik kapların ne türde bir inanç sistemiyle ilişkili olduğu tam olarak bilinmese de kadını sembolize eden ortak bir inanç sistemiyle ilişkili bir geleneğin devamı niteliğinde olduğu düşünülmektedir (Özgüç 2005, s. 200; Erkanal ve Aykurt 2017, s. 171-185). Nitekim elleriyle göğüslerini tutan bezemelerin olduğu kaplar, bazı araştırmacılar tarafından "göğüslerini tutan tanrıça" olarak tanımlanmışlardır (Gimbutas 1989; Özgüç 1979 s. 263-264; Özgüç 2005, s. 200). Benzer şekilde Limantepe'de bulunan örnekten yola çıkarak, A. Erkanal ve A. Aykurt, bu tasvirleri ekinlerin korunması ve bereketlilik anlayışıyla ilişkilendirilmiştir. Bu şekilde insanın tüm bedenini yansıtan bezeme anlayışı çok yaygın olmasa da sadece insan yüzü şeklinde yapılan örnekler tüm Tunç Çağ boyunca çeşitli merkezlerde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla insan yüzü kaplar da benzer inanç sisteminin bir yansıması olarak kabul edilebilir. Batı, Orta ve Doğu Anadolu'da Tunç Çağ boyunca etkili olan ve çeşitli form ve şekillerde karşımıza çıkan insan yüzü kaplarda, bezeme unsurlarının benzerliğinden yola çıkarak bölgesel bir özellikten bahsetmek henüz mümkün değildir. Ancak yerleşimler özelinde incelendiğinde bazı farklılıkların bulunduğu da altı çizilmelidir.

Katalog

- 1 No'lu Örnek-Figür 2/Çizim 2: Kazı Kayıt No: ERL-6298; I. Tabaka, Dışa Dönük A.K. Çömlek Parçası; el yapımı, kahve hamurlu (2YR 6/8); içi ve dışı kırmızı astarlı (2,5YR 5/6); kum, küçük taşçık, mika ve kireç katkılı; içi ve dış yüz hafif açkılı, orta derecede pişirilmiş.

- 2 No'lu rnek-Figür 3/izim 3: Kazı Kayıt No: ESM-6453; Dışa Dönük A.K. mlek Parçası; el yapımı, kahve hamurlu (2,5 YR 5/8); içi ve dışı kahve astarlı (2,5 YR 5/3); kum, kireç, küçük taşçık katkılı, içi ve dışı yüz hafif açıklı ve açıklı koyulu renk değişiklikleri mevcut, iyi derecede pişirilmiş.
- 3 No'lu rnek-Figür 4/izim 4: Kazı Kayıt No: ERL-6339; I. Tabaka, Basit Ağız Kenarlı anak; el yapımı, kahverengi hamurlu (5 YR 4/4), i ve dışta açık kahverengi astarlı (2,5 YR 5/4), kum küçük taşçık, mika katkılı, akısız, orta derecede pişirilmiş.
- 4 No'lu rnek-Figür 5/izim 5: Kazı Kayıt No: EST-6510; I. Tabaka, Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı anak, el yapımı, kahverengi hamurlu (5 YR 4/3), ite (5 YR 4/2) dışta (5 YR 5/2) kahverengi astarlı, kum, taşçık, az mika ve kireç katkılı, akısız, kötü pişirilmiş.
- 5 No'lu rnek-Figür 6/izim 6: Kazı Kayıt No: ETL-6567; I. Tabaka, Gövde Parçası (mlek?), el yapımı, kahverengi hamurlu (5 YR 5/4), ite (5 YR 4/4) dışta (5 YR 5/3) kahverengi astarlı, kum, taşçık, mika ve kireç katkılı, akısız, kötü pişirilmiş.
- 6 No'lu rnek-Figür 7/izim 7: Kazı Kayıt No: ETL-6565; I. Tabaka, Gövde Parçası (mlek?), el yapımı, kahverengi hamurlu (5 YR 5/6), ite (5 YR 5/4) dışta (5 YR 5/2) grimsi kahverengi astarlı, kum, taşçık, mika ve kireç katkılı, akısız, kötü pişirilmiş.
- 7 No'lu rnek-Figür 8/izim 8: Kazı Kayıt No: -; I. Tabaka, Dışa Dönük A.K. mlek Parçası; el yapımı, kırmızı hamurlu (10 R 7/8); içi ve dışı kırmızı astarlı (10 R 6/8); kum, küçük taşçık, mika ve kireç katkılı; içi ve dış yüz hafif açıklı, orta derecede pişirilmiş.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

ıkar atışması: Yazarlar çıkar atışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- G.E., A..E.; Veri Toplama- G.E., A..E.; Veri Analizi/Yorumlama- G.E., A..E.; Yazı Taslağı- G.E., A..E.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- G.E., A..E.; Son Onay ve Sorumluluk- G.E., A..E.

Teşekkür: Bayraklı Höyüğü'ndeki Tunç ağ malzemelerini çalışma fırsatı tanıyan kazı başkanı Prof. Dr. Cumhuri TANRIVER ile seramiklerin çizimine destek veren Ege niversitesi doktora ğrencisi Kader GRGEN ERDEM'e desteklerinden dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Author Contributions: Conception/Design of Study- G.E., A.Å.E.; Data Acquisition- G.E., A.Å.E.; Data Analysis/ Interpretation- G.E., A.Å.E.; Drafting Manuscript- G.E., A.Å.E.; Critical Revision of Manuscript- G.E., A.Å.E.; Final Approval and Accountability- G.E., A.Å.E.

Acknowledgement: Providing the opportunity to study the Bronze Age materials in Bayraklı Mound, the head of the excavation Prof. Dr. We would like to thank Cumhuri TANRIVER and Ege University doctoral student Kader GRGEN ERDEM, who supported the drawing of ceramics, for their support.

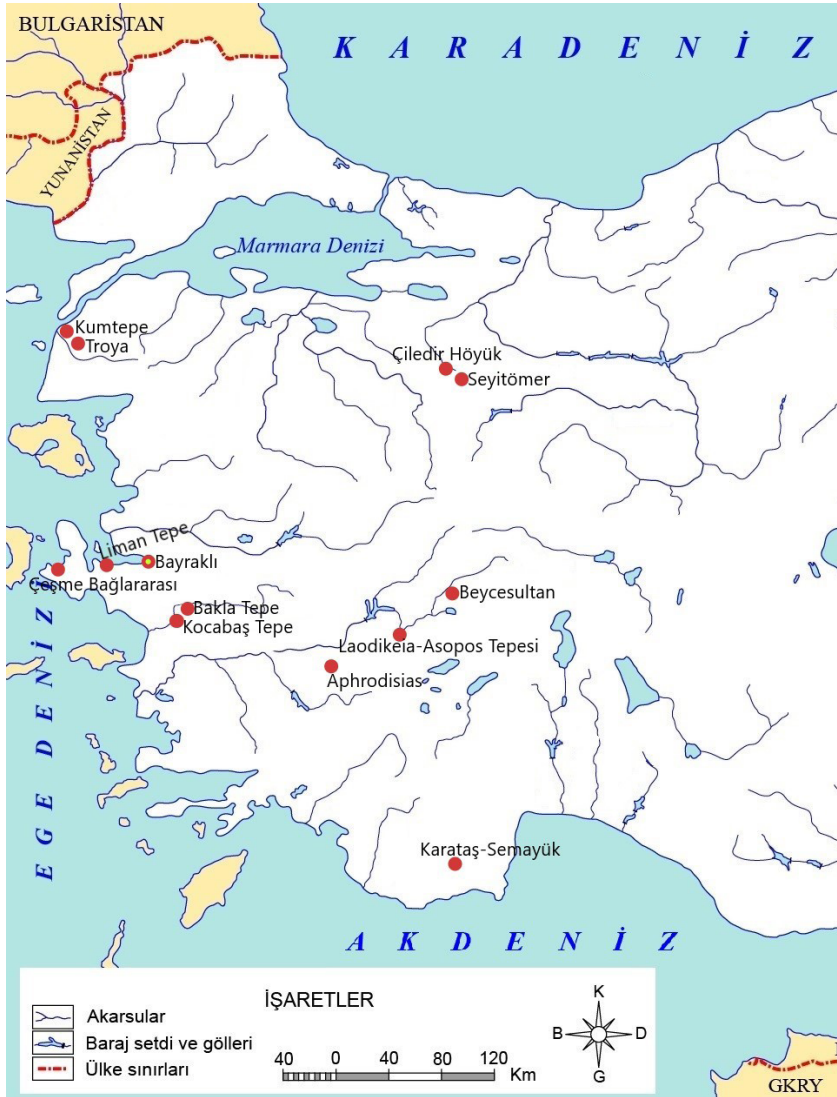
Kaynakça/References

- Akurgal, E. (1993). *Eski Çağ'da Ege ve İzmir*, İzmir.
- Akurgal, E. (1997). *Eski İzmir I. Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara.
- Aykurt, A. (2013). İzmir Bölgesi Araştırmaları Işığında Batı Anadolu Orta Tunç Çağı Kronolojisi'nin Güncel Değerlendirmesi. *Colloquium Anatolicum XII*, 58-78.
- Arda, G. (2002). *Limantepe, Baklatepe ve Kocabaştepe İnsan Yüzlü Kapları*, (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Becker, V. (2017). Face Vessels and Anthropomorphic Representations on Vessels from Neolithic Italy. In H. Schwarzberg & V. Becker (Eds.) *Bodies of Clay On Prehistoric Humanised Pottery* (pp. 63-82). Oxford-Philadelphia.
- Bilgi, Ö. (2005). İslam Öncesi Kütahya Yöresi Seramik Sanatı. *Toprak, Ateş, Sır*, İstanbul.
- Blegen, C. W. (1935). Excavation at Troy 1934. *AJA* 39-1, 6-34.
- Blegen, C. W., J. L. Caskey, M. Rawson & J. Sperling. (1951). *Troy II, The Third, Fourth and Fifth Settlements*, Princeton.
- Blegen, C. W. (1963). *Troy and the Trojans*, Thames and Hudson. London.
- Cook, J. M. (1958). Old Smyrna, 1948-1951, *BASOR* Vol.53/54. Athens: 1-34.
- Çilingiroğlu, A., Derin, Z., Abay, E., Sağlamtimur, H. ve İ. Kayan. (2002). *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995-2002*. Louvian.
- Çilingiroğlu, Ç. (2012) Ulucak Höyüğü. Çilingiroğlu, A., Mercangöz, Z. ve Polat, G. (Ed.). 2012. *Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları Kitabı içinde*. (s. 426-436). İzmir: Ege Üniveritesi.
- Duru, R. (1996). *Kuruçay Höyük Kazıları II, 1978-1988 Yılı Kazıları Sonuçları, Geç Kalkolitik İlk Tunç Çağ Yerleşmeleri*. Ankara: TTK.
- Efe, T. ve İlaslı, A. (1997). Potter links between the Troad and inland northwestern Anatolia during the Trojan Second Settlement, In Chr. G. Dumas & V. La Rosa (Eds.), *Poliochni e l'antica età del Bronzo nell'Egeo settentrionale*. (pp. 596-609). Athens: Scuola archeologica italiana di Atene.
- Erdem, Ü. A., Erdem K. G. ve Ongar, B. (2019). Bayraklı Höyüğü Erken Tunç Çağ Tabakalarına Dair İlk Bulgular. H. Göncü, A. Ersoy ve D. S. Akar Tanrıver (Ed.), *Smyrna/İzmir Kazı ve Araştırmaları III, İçinde*. (s. 39-48) İstanbul.
- Erdem, Ü. A. (2021). İzmir-Bayraklı Höyük'te Bulunan Gümüş Takılara Dair İlk Gözlemler [First Observations on Silver Jewelry from İzmir-Bayraklı Mound]. *ADerg XXVI*, 83-90.
- Erkanal, A. & Aykurt, A. (2017). Thoughts on the Anthropomorphic Pot Found in Liman Tepe, In Ç. Maner, M.T. Horowitz & A.S. Gilbert (Eds.), *Overturning Certainties in Near Eastern Archaeology: A Festschrift in Honor of K. Aslıhan Yener*, (pp. 171-185). Brill, Leiden.
- Erkanal, H. ve Özkan, T. (2000). 1998 Bakla Tepe Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı 21(1)*, 263-278.
- Gimbutas, M. (1989). *The Language of the Goddess*. San Francisco: Harper and Row.
- Günel, S. (1999). Vorbericht über die mittel-und spätbronzezeitliche Keramik vom Liman Tepe. *Istanbulur Mitteilungen* 49, 41-82.

- Hamilakis, Y., Pluciennik, M. & Tarlow, S. (2002). Thinking through the Body. In Y. Hamilakis, M. Pluciennik & S. Tarlow (Eds.), *Thinking through the Body: Archaeologies of Corporeality* (pp. 1-21). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Işıklı, M. (2011). *Doğu Anadolu Erken Transkafkasya Kültürü: Çok Bileşenli Gelişkin Bir Kültürün Analizi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Joukowsky, M. S. (1986). *Prehistoric Aphrodisias, An Account of the Excavations and Artifact Studies Volume I. Excavation and Studies*. USA.
- Konakçı, E. (2012). *Büyük ve Küçük Menderes Havzalarındaki M 2. Binyıl Kltrlerinin Yeni Veriler Işığında Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstits, İzmir.
- Mellaart, J. (1963). Early Cultures Of The South Anatolian Plateau, II: The Late Chalcolithic And Early Bronze Ages In The Konya Plain. *Anatolian Studies XIII*, 199-236.
- Mellaart, J. (1970). *Excavations at Hacılar*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Mellaart, J. & Murray, A. (1995). *Beycesultan Vol III-Part II, Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects*, Ankara, 1995: 43, Fig.P21/7, 45, Fig.P23/7.
- Melink, J. (1968). Excavation at Karataş Semayk in Lycia 1967, *American Journal of Archaeology* 72(3), 243-263.
- Nanoglou, S. (2008). Qualities of Humanness: Material Aspects of Greek Neolithic Anthropomorphic Imagery. *Journal of Material Culture* 13(3), 311-334.
- Naumov, G. (2008). G. The Vessels as a Human Body: Neolithic Anthropomorphic Vessels and their Reflection in Later Periods. In I. Berg (Eds.), *Breaking the Mould: Challenging the Past through Pottery*. (pp. 93-101). *BAR S1861. Prehistoric Ceramics Research Group Occasional Paper 6*: Oxford: Archaeopress.
- zdoğan, M ve Dede, Y. (1998). An Anthropomorphic Vessel from Toptepe-Eastern Turkey. In M. Stefanovic, H. Todorova & H. Hauptman (Eds.), *James Harvey Gaul in Memorium* (pp. 143-152). Sofia: The James Harvey Gaul Foundation.
- zdoğan, M. (2000a). Toptepe Kazısı. O. Belli (Ed.) *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi 1932-1999 Kitabı İçinde*, (s. 77-79). Ankara: İstanbul niversitesi.
- zdoğan, M. (2000b). Kırklareli Kazıları: Aşağıpınar ve Kanlığeit. O. Belli (Ed.) *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi 1932-1999 Kitabı İçinde*, (s. 69-76). Ankara: İstanbul niversitesi.
- Özgüç, T. (1979). Assur Ticaret Kolonilerine Ait İnsan biçimli Kap. *Belleten XLIII* (170), 261-266.
- Özgüç, T. (2005). *Kültepe. Kaniş/Neşa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Schliemann, H. (1880). *Ilios, the City and Country of the Trojans: The Results of Researches and Discoveries on the Site of Troy and throughout the Troad in the Years 1871, 72, 73, 78, 79: including an autobiography of the author*. London: J. Murray.
- Silistreli, U. (1989a). Kşk Hyk Figrin ve Heykelcikleri. *Belleten LIII* (207-208), 497-504.
- Silistreli, U. (1989b). Kşk Hyk'te Bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan Figrleriyle Bezeli Vazolar", *Belleten LIII* (206), 361-374.
- Schmidt, H. (1902). *Heinrich Schliemann's Sammlung Trojanischer Altertmer*. German: Berlin.
- Sperling, J. W. (1976). Kumtepe in the Troad: Trial Excavations, 1934. *Hesperia* 45(4), 305-364.

- Şahoğlu, V. (2007). Çeşme-Bağlararası: A New Excavation in Western Anatolia. In F. Felten, W. Gauss & R. Smetana (Eds.), *Middle Helladic Pottery and Synchronisms* (pp. 309-322) Proceedings of the International Workshop held at Salzburg, October 31st – November 2nd, 2004. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Tilley, C. Y. (1996). *An Ethnography of the Neolithic: Early Prehistoric Societies in Southern Scandinavia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Türktüzün, M., Ünan, S., ve Ünal, S. (2014) Çiledir Höyük Erken Tunç Çağ II bulguları-Early Bronze Age II Findings At Çiledir Höyük. *TÜBA-AR 17*, 49-72.
- Umurtak, G. (1996). Anadolu'nun Batı Bölgelerinde ve Trakya'da Tunç Çağ Öncesi Yerleşmelerde Bulunmuş olan Ayrışık Kaplar. *AnAr XIV*, 479-517.

Harita/Map

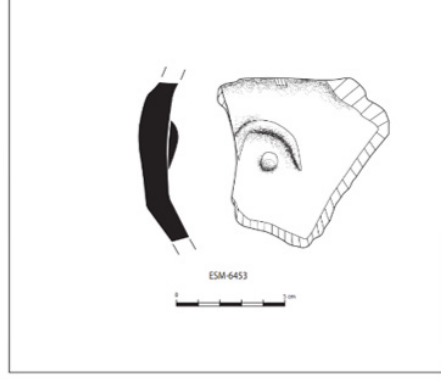
Harita: Antropomorfik Kapların Ele Geçtiği ETÇ ve OTÇ Merkezleri
Resimler ve Çizimler/Figures and Drawings

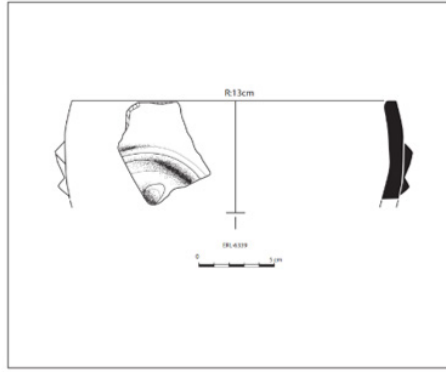
Figür 1: Bayraklı Höyüğü Batı Açmaları'nda Kuzey-Güney Yönünde Uzanan Taş Temelli Yapılar

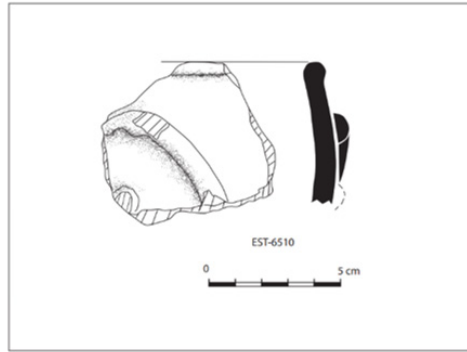
Figür 2 / Çizim 2: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Gövde Parçası (Çömlek?)

Figür 3 / izim 3: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Gövde Parçası (mlek?)

Figür 4 / izim 4: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik anak Parçası

Figür 5 / izim 5: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik anak Parçası

Figür 6 / Çizim 6: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Gövde Parçası (Çömlek?)

Figür 7/ Çizim 7: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Gövde Parçası (Çömlek?)

Figür 8: Bayraklı Höyüğü Antropomorfik Çömlek Parçası

Figür 9: Bayraklı Höyüğü’nde Bulunan Antropomorfik Kap rnekleri

